

De Borsselese baljuw was een drinkebroer

door Frank de Klerk

Een wat smoezelige gestalte verstopt zich op die mei-avond in 1664 in de bosjes aan de Monsterweg buiten het dorp Borssele, vlakbij de Berg van Troye. Wie is dat en wat voert hij in zijn schild? Eindelijk, zo rond negen uur, doemt uit het halfduister een gestalte op, komend uit de richting van 's-Heerenhoek. Onder het slaken van ijselijke kreten en verwensingen verlaat de aanvaller zijn dekking en valt woest de niets vermoedende voorbijganger aan. Deze rolt over hol, over bol in de delve tot het hoofd toe in de modder.

Wat de agressor ook van plan is, hij kan zijn snode voornemens niet uitvoeren. Het slachtoffer weet zich in de slik veilig buiten bereik van zijn opponent. Op het tumult komt de helper van de baljuw van Borssele aangesneld, waarop de aanvaller de benen neemt. Huijbrecht Adriaenssen Goeman, baljuw van Borssele, klimt op de kant. De baljuw en zijn helper zetten de achtervolging op de dader van de overval in: Pieter Corneliszoon Heernisse, gewezen baljuw van Borssele.

Er zijn in 1616 nieuwe heren van Borssele aangetreden, die na meer dan tachtig jaar de Borssele grond opnieuw inpolderen. De stad Goes wordt eigenaar van de grond. Door zijn hoge status, Borssele is een baronie, mogen de heren van Goes zich baronnen van Borssele noemen. Pieter Cornelissen Heernisse krijgt in 1659 de functie van politiecommissaris, baljuw. Hij is dan 39 jaar oud en getrouwd met Maatje Augustijne Lokerse. Ze krijgen elf kinderen.

Drinkebroer

Van de man die de openbare orde moet bewaken rijst uit de archieven het beeld op van een onverbeterlijke drinkebroer en ruziezoeker. Een kleine bloemlezing: op Nieuwjaarsdag 1650 komt het in de dorpsherberg tot een fikse ruzie met Cornelis Verlorenkost, in september van dat jaar overtreedt Heernisse de zondagsrust door met paard en wagen te rijden, een jaar later gaat hij op een zondag in Ellewoutsdijk op de kaatsbaan spelen en drinken, begin 1652 drukt hij vaatjes wijn achterover van een schuit die schipbruik heeft geleden, en verder wordt openbare dronkenschap die jaren nog gemeld vanuit Driewegen, Vlissingen en Heinkenszand. Dat hij over weinig zelfbeheersing beschikt blijkt tijdens de koopdag die zijn moeder houdt, en waar hij met zijn vier jaar oudere broer Claes op de vuist gaat. Aanvankelijk vat Heernisse zijn nieuwe taak serieus op. Hij bekeurt overtreders van de zondagsrust en laat stropers voorkomen. Herbergbezoek blijft favoriet bij de baljuw. Dronkenschap brengt hem een keer zo ver dat hij op de gelag-

De herberg in Borssele was de favoriete plek van baljuw Pieter Corneliszoon Heernisse.

tafel zittend zijn schoenen uitdoet en *sich met den stanck van zijn voeten ginck draeyen nae eenigen van dat geselschap*, en bovendien naar de gasten spuugt. Ternauwernood weet men te voorkomen dat de baljuw flink wordt afgerost. Mensen van elders verbazen zich erover dat zo'n man baljuw van Borssele kan zijn.

Tabakspijp

Op de kerkeradsvergaderingen zijn de misdragingen van de baljuw een vast agendapunt. Een nog niet genoemde slechte eigenschap van hem is zijn

sexuele losbandigheid, iets waaraan overigens velen in die tijd zich bezondigen. Er kunnen minstens vijftien vrouwen uit Borssele en omstreken genoemd worden die door de baljuw zijn lastiggevallen. Echtparen die kinderloos blijven krijgen de baljuw aan de deur, die aanbiedt voor nageslacht te zorgen. Bovendien ontpopt de baljuw zich als een exhibitionist, die het niet kan laten zijn geslachtsdeel aan vrouwen te tonen. Hij gaat zelfs zo ver dat hij in een herberg een tabakspijp als meetlat gebruikt om open en bloot zijn geslachtsdeel te meten.

Het is duidelijk, zo gedraagt een baljuw zich niet. Heernisse wordt in Goes op het matje geroepen, moet zijn zegel en sleutels inleveren en wordt uit zijn functie gezet. Verder moet hij een aanzienlijke boete betalen, voordat hij uit de Goese gevangenis vrijkomt. Hij wordt weer landman. Heernisse blijft onverbeterlijk. Hij gaat een wrok koesteren jegens zijn opvolger Huijbrecht Adriaenssen Goeman. Dit zal uitmonden in de aanslag van 1664. Na bestrafing keert hij opnieuw naar Borssele terug, waar hij omstreeks 1677 zal overlijden.